

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลพญาขัน

โดย

กองการศึกษา เทศบาลตำบลพญาขัน
อำเภอเมืองพัทลุง

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและ ของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

และภายใต้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.๒๔๙๖ และฉบับแก้ไขจนถึงปัจจุบัน เทศบาลตำบลมี หน้าที่ต้องบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรม อันดีของท้องถิ่น การจัดทำ ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลพญาขัน อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นปัจจุบัน และเพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และสืบทอดสู่คนรุ่นหลังต่อไป

กองการศึกษา
เทศบาลตำบลพญาขัน
ผู้จัดทำ

บทนำ

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

๑. ที่ตั้งของเทศบาลตำบลพญาขัน

สำนักงานเทศบาลตำบลพญาขัน ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ ซึ่งตำบลพญาขันเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ห่างจากที่ทำการอำเภอเมืองพัทลุง ประมาณ ๗ กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ ๗.๖๕ ลองติจูดที่ ๑๐๐.๑๑ และค่าพิกัดที่ ๘๔๓๐๐๐ N-๘๔๘๐๐๐ N และ ๖๑๙๐๐๐ E-๖๒๔๐๐๐ E มีเนื้อที่ จำนวน ๑๑,๔๐๖.๒๕ ไร่ จัดตั้งเป็นเทศบาลเมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๒

๒. เขตการปกครอง

เทศบาลตำบลพญาขันมีจำนวนหมู่บ้านในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน แยกตามเขตการเลือกตั้ง ดังนี้

เขต	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อผู้นำหมู่บ้าน	ตำแหน่ง
๑	๔	บ้านท่าวจันทร์	นายกิ๊กล้ำ ช้ายเกล้า	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔
	๕	บ้านแค	นายโกวิทย์ จิตเวช	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕
	๙	บ้านปลายทอง	นายประดิษฐ์ หนูแดง	กำนันตำบลพญาขัน
	๑๐	บ้านคลองเรือ	นายจุลีส ขุนพล	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๐
๒	๑	บ้านแรใหญ่	นายจรรยาพัฒน์ ท้าวสกุล	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑
	๒	บ้านพญาขัน	นายมณฑียร ศรีชนะ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒
	๓	บ้านทุ่งมะขาม	นายอากร ชนะพันธ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓
	๖	บ้านม่วง	นายธีรศักดิ์ ปานท่อม	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖
	๗	บ้านโรงตรวน	นายนิมิตร จันทผลึก	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗
	๘	บ้านม่วงหวาน	นายณรงค์ บุญน้อย	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘

๓. ประชากร

ประชากร มีจำนวนรวมทั้งสิ้น ๖,๒๑๔ คน แยกเป็นชาย ๒,๙๕๘ คน หญิง ๓,๒๕๖ คน
จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๒,๓๘๒ ครัวเรือน เฉลี่ยประมาณ ๓๔๐ คน / ตารางกิโลเมตร
ความหนาแน่นของบ้านต่อพื้นที่ ๑๓๑ หลังคาเรือน / ตารางกิโลเมตร
สมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ย ๓ คน / ครัวเรือน

ข้อมูลประชากรของเทศบาลตำบลพญาขัน ปี ๒๕๖๖

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)			จำนวนครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
๑	บ้านแรใหญ่	๔๒๐	๔๔๓	๘๖๓	๓๑๔
๒	บ้านพญาขัน	๑๑๕	๑๒๕	๒๔๐	๙๕
๓	บ้านทุ่งมะขาม	๕๓๓	๖๔๘	๑,๑๘๑	๕๖๐
๔	บ้านท้าวจันทร์	๖๔๙	๖๙๑	๑,๓๔๐	๔๘๖
๕	บ้านแค	๔๕๘	๔๙๙	๙๕๗	๓๖๙
๖	บ้านม่วง	๑๒๙	๑๓๒	๒๖๑	๘๕
๗	บ้านโรงตรวน	๑๔๕	๑๖๓	๓๐๘	๙๗
๘	บ้านม่วงหวาน	๙๘	๑๑๖	๒๑๔	๘๖
๙	บ้านปลายทอง	๒๔๖	๒๕๒	๔๙๘	๑๕๗
๑๐	บ้านคลองเรือ	๑๖๕	๑๘๗	๓๕๒	๑๓๓
รวม		๒,๙๕๘	๓,๒๕๖	๖,๑๘๒	๒,๓๘๒

๔. ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

ศาสนา ประชากรของเทศบาลตำบลพญาขัน มีจำนวนรวมทั้งสิ้น ๖,๒๑๔ คน (ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ จากทะเบียนราษฎรเมืองพัทลุง) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ ๙๙.๖๔ % นับถือศาสนาอื่นๆ ร้อยละ ๐.๓๖ %

วัฒนธรรม

มโนราห์หรือโนรา ปัจจุบันมีผู้สืบทอดมโนราห์ในตำบลพญาขัน คือ มโนราห์ศรีธัน

หนังตะลุง ปัจจุบันตำบลพญาขันมีนายหนังตะลุง คือ หนังจูลี ไช่ลูกหมี่ หนังบุรณ์ หนังพรหม

การทำขวัญข้าว การทำขวัญข้าวเป็นประเพณีสำคัญที่ชาวนาในสมัยก่อนยึดถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดในตำบลพญาขันซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง

ประเพณีท้องถิ่น งานประเพณีแข่งโพนลากพระ (ชักพระ)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำเครื่องมือสัตว์น้ำ เช่น ไช โป่งปาง เป็นเครื่องมือจับน้ำ

ภาษาถิ่น ภาษาใต้

สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก มีสินค้าขนมปั้นสิบ พวงกุญแจมโนราห์ ไช่เค็ม มะม่วงเบาแปรรูป

๕. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน

๒. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา นั้นๆ ต่อไป

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับ คำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มี ประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ ชาวบ้าน หรือปราชญ์ ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้

๑. กรมวิชาการ (๒๕๓๘) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น ว่า คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ ในชีวิตของคนเราผ่าน กระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมา เป็นองค์ความรู้ที่ ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะ สาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐาน ขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

๒. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยที่เกิดจากสิ่งสมประสบการณ์ ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ประยุกต์ และถ่ายทอด สืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย

๓. สามารถ จันทรัฐ (๒๕๓๖) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้ เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของ ชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้าน สามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตใน ท้องถิ่นอย่างสมสมัย

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ หรือสิ่งที่สั่งสมกันมา ตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลงจนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้าน การเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนามาบนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสถานการณ์ ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อ เชื้อเพลิงการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่าง ปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่ม หัตถกรรม และอื่นๆ เป็นต้น

๓. สาขากายภาพไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและ รักษาสุขภาพของคนใน ชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทาง ด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการ การค้าการสะสมและ บริการกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและ โภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกใน ชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกัน คุณภาพชีวิตของคนให้ เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารการจัดการดำเนินงาน ด้านต่างๆ ทั้งของ องค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ใน ชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มี ความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มี ประสิทธิภาพ

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงาน เกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณีหมายถึง ความสามารถประยุกต์และ ปรับใช้หลักธรรมคำสอนทาง ศาสนาเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและ สิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลพญาขัน

ที่	ชื่อ-สกุล	หมู่ที่	สาขา	ความสามารถ
๑	นางยุพี วัชรงกูร	๑	การแพทย์ไทย	ปรุ้งยาสมุนไพร
๒	นายจวน หนุรอด	๑	หัตถกรรม	เครื่องจักรสาน
๓	นางพิกุล วิเชียรบุตร	๒	การแพทย์ไทย	ปรุ้งยาสมุนไพร
๔	นางพัชรินทร์ ขุนวิเศษ	๓	การแพทย์ไทย	ปรุ้งยาสมุนไพร
๕	นางสาวปิยนุช ร่องรัตน์	๓	การแพทย์ไทย	ปรุ้งยาสมุนไพร
๖	นายสกล ภาพสุวรรณ	๓	สวัสดิการ	การจัดสวัสดิการสร้างหลักประกันความมั่นคง ในชีวิตของคนในชุมชน
๗	นายวิจิต จันทรผลึก	๔	เกษตรกรรม	การเกษตรผสมผสาน
๘	นางตั้ง เหรา	๔	การแพทย์ไทย	นวดแผนไทย
๙	นายพรหม หนูมาก	๕	ศิลปกรรม	หนังตะลุง
๑๐	นายภูบาล คงเขียว	๕	ศิลปกรรม	มโนราห์
๑๑	นายเขียน จิตรภักดี	๗	การแพทย์ไทย	นวดแผนโบราณ
๑๒	นายนายนิมิตร จันทรผลึก	๗	เกษตรกรรม	เกษตรทฤษฎีใหม่
๑๓	นายเขียน จิตรภักดี	๗	การแพทย์ไทย	นวดแผนโบราณ
๑๔	นายบรรจบ ศรีอินทร์	๑๐	การแพทย์ไทย	รักษาโรคด้วยสมุนไพร

